

ญี่ปุ่น

จะฟื้นตัวได้อีกครั้งหรือไม่

รับสรณ์ เลิศในลัทย์

คณบดีคณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น
orbusiness@hotmail.com

11.3.11 แผ่นดินไหวและสึนามิครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ สร้างความเสียหายใหม่ให้กับญี่ปุ่นอีกครั้ง หลังจากพายุแพนในสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี 1946 ว่าจะฟื้นตัวอีกครั้งได้ หรือไม่ ถึงแม้ว่าความเสียหายไม่มากเท่ากับสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ถูกปรมาณูถล่มไป 2 ลูก แต่ถ้าเทียบกันแบบต่างยุคต่างสมัยแล้ว ก็ถือว่าไม่ต่างกันมากนัก กล่าวกันว่า ไม่ใช่ปัญหาเรื่องเทคโนโลยี ไม่ใช่ปัญหาเรื่องเงิน แต่เป็นเรื่องของกำลังใจมากกว่า คงจำได้ว่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เพียงไม่ถึง 20 ปี ญี่ปุ่นสามารถจัดโอลิมปิก สร้างรถไฟชิงกันเซ็งได้ เป็นแรงขับเคลื่อนให้ญี่ปุ่นมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจขั้นสูงอย่างต่อเนื่องในอีกไม่ถึง 10 ปีต่อมา

กล่าวกันว่า **ถึงแม้ว่าขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศญี่ปุ่นจะลดต่ำลง แต่ขีดความสามารถในการแข่งขันของคนญี่ปุ่น หาได้ลดต่ำลงไม่** จากผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมแล้วสูงกว่าคนอเมริกันด้วยซ้ำไป จากการสำรวจเปรียบเทียบคุณสมบัติของบุคลากรของประเทศสำคัญที่เป็นคู่แข่งกับญี่ปุ่น รวม 5 ประเทศ ผลปรากฏว่า คะแนนรอนัน ญี่ปุ่นมาเป็นอันดับ 1 ที่ 160 คะแนน รองลงมาคือ สหรัฐฯ ที่ 147 คะแนน ที่ 3 คือเกาหลีใต้ 139 คะแนน ลำดับ 4 คือ อังกฤษ 131 คะแนน ลำดับที่ 5 คือ จีน มี 95 คะแนน

คุณสมบัติของบุคลากร	ญี่ปุ่น	จีน	เกาหลีใต้	สหรัฐฯ	อังกฤษ
1. พละกำลัง สุขภาพ (คะแนนเต็ม 30)	26	7	11	13	14
2. สถิติปัญญา (คะแนนเต็ม 50)	36	35	35	27	27
3. จิตใจ (คะแนนเต็ม 40)	8	12	13	16	10
4. เศรษฐกิจ สังคม (คะแนนเต็ม 80)	40	18	26	41	41
5. คุณภาพแรงงาน (คะแนนเต็ม 60)	35	12	38	26	13
6. ความเป็นนานาชาติ (คะแนนเต็ม 50)	15	11	16	24	26
คะแนนรวม 310	160	95	139	147	131

มักจะพูดกันว่า คนญี่ปุ่นเมื่อทำงานในต่างประเทศแล้ว ระยะเวลาหลังมักจะสู้คนเกาหลี คนจีนไม่ได้ หรือ ความสามารถในการแข่งขันของคนญี่ปุ่นโดยเฉพาะในเวทีนานาชาตินั้นลดต่ำลง เป็นเรื่องจริงหรือไม่ ในขณะที่ธุรกิจได้เปลี่ยนแปลงไปเป็น Globalization กันอย่างมากแล้ว ในบริษัท โดยเฉพาะในต่างประเทศก็จะมีบุคลากรที่เก่งๆ จากชาติต่างๆ หรือในท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้นทุกที จึงเป็นประเด็นว่าพนักงานชาวญี่ปุ่นจะตามกระแสเหล่านี้ได้ทันหรือไม่ การเน้นเฉพาะในประเทศน่าจะเป็นเรื่องที่ล่าช้าและเริ่มล้าสมัยมากขึ้นเรื่อยๆ

อย่างไรก็ตาม คนญี่ปุ่นก็ยังมีจุดแข็งอยู่หลายด้านจากการวิจัยหรือศึกษาของหลายๆ สำนัก เกี่ยวกับ “ความสามารถในการแข่งขันของเฉพาะบุคคล” นั้น ได้อธิบายให้เห็นว่า คนญี่ปุ่นยังมีขีดความสามารถในการแข่งขันอยู่ในระดับใด จากตารางข้างบน คงพอจะเห็นได้ว่า คนญี่ปุ่นถึงแม้ว่าจะมีจุดด้อยอยู่บางด้านแต่โดยรวมแล้วยังสูงกว่าประเทศชั้นนำหลายประเทศอยู่

คะแนนที่ได้สูงสุด คือ ร่างกาย สุขภาพ ที่เหนือกว่าประเทศอื่นๆ อย่างมาก ซึ่งแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนจากความมีอายุยืนของคนญี่ปุ่น ในขณะที่ความสามารถในการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานยังมากกว่า จีน และเกาหลีอยู่ ทางด้านเศรษฐกิจสังคมนั้นใกล้เคียงกับสหรัฐฯ ผลผลิตมวลรวมของประชาชาติ หรือการทำงานของสตรีอาจจะแพ้สหรัฐฯ อยู่

แต่ทางด้านความเชื่อมั่นนั้นได้มากกว่าและจากการสำรวจของ BBC เรื่องประเทศที่มีผลกระทบต่อโลกนั้น ญี่ปุ่นได้ในอันดับที่ 3

ทางด้านคุณภาพของแรงงาน เป็นที่ 2 รองจากเกาหลี ถึงแม้ว่า ชั่วโมงทำงานต่อปีที่เป็น 1,997 ชั่วโมงจะน้อยกว่า เกาหลีที่เป็น 2,312 ชั่วโมงก็ตาม แต่จิตสำนึกต่อความพึงพอใจของลูกจ้าง หรือการเป็นบุคคลที่วิจัยพัฒนาของบริษัทนั้นอยู่ในอันดับที่สูงกว่า ในอีกด้านหนึ่งกลับเป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจว่าจิตสำนึกความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Conscious) ของผู้บริหารระดับกลางขึ้นไปนั้นกลับต่ำสุดในกลุ่ม 5 ประเทศที่เปรียบเทียบกัน ทั้งๆ ที่รู้กันอยู่ทั่วไปว่า คนญี่ปุ่นเป็นคนที่รักบริษัทอย่างมาก

จุดอ่อนของคนญี่ปุ่น คือ เรื่องจิตใจและความเป็นนานาชาติ ตามตัวเลขในตารางข้างบน สาเหตุที่หัวข้อเรื่องจิตใจได้คะแนนต่ำนั้นวัดจากอัตราการฆ่าตัวตายนั้นมีค่อนข้างสูง ในปี 2010 คนที่ฆ่าตัวตายในญี่ปุ่นมีมากกว่า 3 หมื่นคน เป็นปีที่ 13 ต่อกัน ถือว่าอยู่ในระดับที่สูงมาก เป็นรองจากรัสเซียประเทศเดียว นอกจากนี้ทางด้านความยืดหยุ่น ความเข้าใจในต่อความจำเป็นในการปฏิรูป หรือความเหมาะสมต่อการแข่งขันนั้นเทียบกับประเทศอื่นแล้วต่ำที่สุด

ทางด้านความเป็นนานาชาติ สิ่งที่เป็นปัญหาที่สุดคือ “ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ” ในสังคมระหว่างประเทศนั้น มาตรฐานการวัดระดับความสามารถของภาษาอังกฤษที่เป็นตัวกำหนดความสามารถภาษาอังกฤษที่เรารู้จักกันดีว่า TOEFL นั้น เมื่อเทียบกับเดนมาร์กที่เป็นอันดับ 1 (102 คะแนน) ญี่ปุ่นได้เพียง 66 คะแนน ในขณะที่จีนได้ 76 คะแนนและเกาหลีใต้ 78 คะแนน ปัจจุบัน การทดสอบวัดระดับนี้ ได้เพิ่มเรื่องการพูดมากขึ้น ซึ่งจีนและเกาหลีใต้เตรียมตัวไว้เป็นอย่างดี ในขณะที่ญี่ปุ่นยังล่าช้าในเรื่องนี้อยู่

การรุกทางด้านธุรกิจไปสู่ต่างประเทศที่ผ่านมาของญี่ปุ่น คือ การรุกเป็นทีม มีการตั้งบริษัทในท้องถิ่น แต่ต่อไปนี้จะทำเช่นนั้นไม่ได้ กลยุทธ์ใหม่ก็คือการสร้างหน่วยงานที่สามารถให้พนักงานไปทำงานคนเดียวในต่างประเทศได้ บริษัทยามาฮา ได้ตั้งหน่วยงานที่เรียกว่า สำนักงานพัฒนาตลาดต่างประเทศ (Overseas Market Development Office-OMDO) บริษัททั้งหลายเริ่มรู้ว่าวัฒนธรรมการทำงานแบบเดิมของญี่ปุ่น เป็นการปิดกั้นความสามารถที่แท้จริงของบุคลากรภายใน ซึ่งมีความสามารถทำงานด้วยคนเดียวได้ในต่างประเทศอย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ในอีกด้านหนึ่ง ที่กล่าวกันว่า คนหนุ่มคนสาวของญี่ปุ่นเริ่มไม่ต้องการออกไปสู่ต่างประเทศนั้นก็ไม่ใช่ความจริงทีเดียว เพราะในปี 2008 มีสูงถึง 6.7 หมื่นคน กลับมาสู่ระดับที่สูงอีกครั้งหนึ่ง ประเทศที่คนหนุ่มสาวญี่ปุ่นนิยมไปศึกษาต่อสูงสุด คือ อเมริกาเหนือยุโรปและเอเชีย ซึ่งก็มี จีน เกาหลีใต้ อินเดีย ไทย รวมอยู่ด้วย

สรุปแล้ว คนญี่ปุ่นยังมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงอยู่ หากได้มีบทบาทในต่างประเทศให้มากขึ้น คนญี่ปุ่นก็ยังสามารถแสดงพลังได้มากกว่านี้ ลบค่าเล่าเรียนที่ว่า คนญี่ปุ่นเริ่มอ่อนแอโดยสิ้นเชิง (เสียชีวิตไม่มีข้อมูลประเทศไทย)